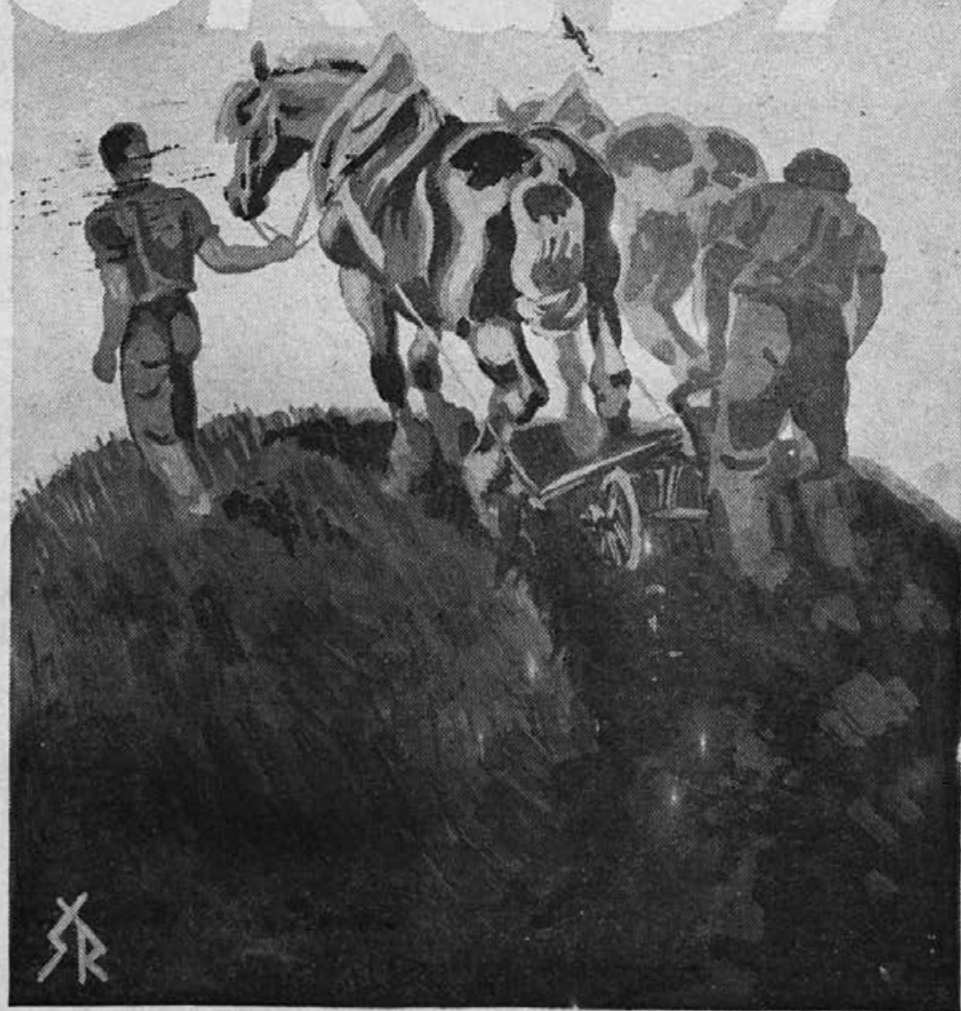

GRUDA

Mesečnik za kmetsko prosveto

VSEBINA

Joža Šeligo: Jesen je pri nas... — Vse za izobrazbo naše vasi. — Razlaga tujih besed. — Urednica: Dekleta — v skupen krog. — Zimske rokavice. — Za naše gospodinje. — Zakaj se hranimo. — Praktični nasveti. — Kako pripravim čaj? — Aleksander Turnšek: Časopisni poročevalci. — Alojz Šavara: Pri kmetiskem pisatelju Miškini. — Franc Šebjanič: Zapel bi... — Slovenska kmetiska mladina na delu. — France Mravljak: Sporazum. — Peter Rupar: Mreža bele groze. — Dašek: Denar in njegovi sorodniki. — Za prosti čas.

Mesečnik za kmetško prosveto / Izhaja vsak mesec / Celoletna naročnina *Din* 25.—, za člane Društev kmetških fantov in deklet, za katere pobere in skupno vplača naročnino društvo, kjer so včlanjeni, *Din* 20.— / Posamezna številka *Din* 2.50 / Rokopisov ne vračamo / Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: UREDNIŠTVO »Grude«, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 1 / UPRAVA je v Ljubljani, Tavčarjeva ulica, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe)

Izdaja Zveza kmetških fantov in deklet; za uredništvo odgovarja Ivan Albrecht, oba v Ljubljani
Tiska Tiskarna Slatnar, d. z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku

UREDNIŠTVO OBVEŠČA

R. M. L. p. Hvala za poslane pesmi. Ob priliki pridejo na vrsto. Še pošlji!

K. I. C. Pošlji obljubljene prispevke, da jih objavimo v prihodnji številki.

J. Š. L. Tvojo pesem objavljamo. Upamo, da se boš še kaj oglašil. Pozdravljen!

A. Š. S. o. D. Tudi tvoj prispevek je prišel zdaj na vrsto, v kratkem pričakujemo novih prispevkov.

Vsem: Za vse poslane stvari se zahvaljujemo. Radi pomanjkanja prostora nismo mogli vsega objaviti. Počasi pride vse na vrsto.

F. S. M. S. Pesmi prejeli — hvala! Eno objavljamo, drugo ob priliki. Pošlji še kaj!

P. P. D. g. Hvala za poslano! Objavimo drugič.

B. Š. Z. Prejeli. Po možnosti objavimo v celoti. Pričakujemo nove pošiljke. Pozdravljen!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

ima novih in oproščenih
vlog **Din 164.000.000.—**,
ki so vsak čas in brez ome-
jitve izplačljive. Za vse vloge
jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Ekonom

F. Z. Z. O. Z.

V LJUBLJANI, Kolodvorska ulica 7
(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. Mlevske izdelke: pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rud. superfosfata, kalijeve koli, Tomasove žilindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo. Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovac, za vse vrste zidne in strešne opeke.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

11.

NOVEMBER 1937.

XIV.

Joža Šeligo:

Jesen je pri nas . . .

Jesen je pri nas,
na polju siv klas leži;
blatne so poti
skozi vas.

Vrane po potih pojo,
čez zapuščene njive lete;
pesem o listih uvelih
z gozdov vetrovi neso.

Samo mah še zeleni
po strehah slamnatih;
v ogle se upira,
samotne liste pobira
burje mrzli piš.

Vse za izobrazbo naše vasi!

Na Hrvatskem imajo močno kmetско-prosvetno organizacijo (društvo) »Seljačko Slogo«, ki ima glavni namen prosvetno in kulturno dvigniti hrvatsko selo (vas). Njeno delovanje je zelo živahno in uspešno. Za letošnje zimsko dobo pa si je postavila posebno nalogo. Z dobro organizacijo in z vsemi možnimi sredstvi je napovedala boj nepismenosti. V to delo je priklenila vse, ki se zavedajo odgovornosti do narodne skupnosti. »Seljačka Sloga« je izdala poziv na Hrvate in jih razdelila v tri skupine.

Prvi so nepismeni (analfabeti) in se bodo učili. Drugi, ki so pismeni, naj prve posamezno poučujejo. Tretji pa naj stvar financirajo (podpro z denarjem). Izdali so abecednike, iz katerih se bodo učili pisati in brati. Učna knjiga stane pet dinarjev, z dvema zvezkoma in svinčnikom pa osem dinarjev. Uvedli so tudi propagandni znak za učenje, na katerem so črke A B C in stane dva dinarja. Tako dobijo vse to za malenkostno vsoto deset dinarjev.

Učili se bodo doma, t. j. brat naj uči sestro, sosed sosedu itd. S tem nimajo nobenih stroškov, ne izgubljajo brez potrebe časa in ne ovira jih slaba obleka in čevlji v zimskem času. Kar pa je glavno, izognejo se raznim neprilikam, ki bi ovirale to važno stvar. Analfabetom bi bilo obiskovanje tečaja nerodno in to še bolj, če bi jim učenje delalo preglavice.

Važno prosvetno delo

Med Hrvati je nepismenih na stotine, zato nameravajo nepismenost vsaj v glavnem odpraviti v treh letih. Ob prihodnjem ljudskem štetju (1. januarja 1941) hočejo videti, koliko je Hrvatov in kakšni so.

Da bodo naši čitatelji imeli približno sliko o stanju nepismenosti v Jugoslaviji, objavljamo statistiko. (Če je n. pr. 72 % nepismenih — pomeni, da jih 72 od 100 ne zna pisati — pismenih je torej na vsakih 100 le 28 ljudi.)

Dravska banovina (Slovenija — Ljubljana) nepismenih 5 %;

Savska banovina (Hrvatska — Zagreb) nepismenih 26 %;

Primorska banovina (Dalmacija — Split) nepismenih 57 %;

Vrbaska banovina (severozah. Bosna — Banja Luka) nepismenih 72 %;

Dunavska banovina (Vojvodina, severna Srbija itd. — Novi Sad) nepismenih 28 %;

Drinska banovina (Bosna, del Srbije — Sarajevo) nepismenih 62 %;

Zetska banovina (Hercegovina, Črna gora, del Srbije — Cetinje) nepismenih 66 %;

Moravska banovina (Srbija — Niš) nepismenih 62 %;

Vardarska banovina (južna Srbija, Makedonija — Skoplje) nepismenih 70 %.

To so porazne številke! Preračunajte in boste videli, da zna v naši državi pisati komaj polovica ljudi! Po tem tudi sodimo mi — in še bolj tujci — naše kulturno stanje. Če bo »Seljački Slog« vsaj delno uspel njen načrt, bo storila veliko delo. Analfabetov si pač ne moremo predstavljati kot izobražene ljudi. Saj kot napol slepi tavajo okrog in zato tudi ne morejo razumeti javnega življenja, kaj šele, da bi odločali o njem.

Nad vse značilne so tudi okoliščine zatiranja nepismenosti v naši državi. Prvo nalogo pri tem ima vendar država — kljub temu pa mora vzeti stvar v roke privatna organizacija. Prav gotovo bi drugače ostalo, kakor je.

Kaj pa mi

Slovenci imamo najmanj analfabetov. Na vsakih 100 ljudi jih pride komaj pet. In še teh ne bi bilo treba. Mislimo pa, da spadajo med nje starejši in umsko zaostali ljudje.

Nam se torej ne bo treba učiti abecede in tega tudi ne bomo učili drugih. Kaj potem? Rekli smo že, da je znanje

Vuk Štefanovič Karadžić

V začetku novembra so odkrili v Beogradu spomenik Vuku Štefanoviču Karadžiću, ki ga kaže naša slika. Obenem so se po vsej Srbiji vršile proslave 150 letnice njegovega rojstva. Vuk je bil sin kmetjskih staršev, študiral je na Dunaju, bil učenec slovenskega učenjaka Jerneja Kopitarja, postavil je temelje srbskega književnega jezika, spisal prvo slovnico, zbral in izdal narodne pesmi in s tem proslavil ime svojega naroda.

pisanja in čitanja ključ do nadaljnje izobrazbe, nikakor pa ne višek modrosti. Mi moramo torej še dalje. Če pri nas ni analfabetov, je pa mnogo malo izobraženih ljudi. Največ je takšnih, ki se še držijo nesmiselnega gesla: »Za kramp in motiko znamo že dovolj!« Življenje pa nas uči, da je treba znati čim več — kajti le tako se laže prerinemo v življenjski borbi, le tako vidiš tudi stvari, ki ti jih sicer nihče s prstom ne pokaže, in le tako razumeš tudi tisto, kar ni nikjer napisano.

Pogrešno je mnenje naših ljudi, da se izobrazba pridobi samo v šoli. Sedel in poslušal bi še marsikdo, grozi ga pa potrpljenje pri samoizobrazbi. — Naši ljudje neradi razmišljajo in z nevoljo se ukvarjajo z raznimi vprašanji. Zato je še tako malo zanimanja pri naši mladi-

ni, ki ne misli preveč na to, kaj jo čaka v življenju.

Sodelujmo vsi!

Vsak razumen človek, ki ni popoln sebičnež, želi dobro sebi in drugim. Tega načela naj bi se držala vsaka prosvetna organizacija, ki mora po svojem namenu storiti vse, da daje priliko vsakomur, ki se hoče razumsko dvigniti in vzgojno izpopolniti. Posebno pa morajo za tem stremeti naša društva, da izrabijo zimski čas, ki edini daje posameznikom priliko, da se posvetijo tudi sebi.

Naše delo bomo izvršili kakor »Seljačka Sloga« po tem-le pravilu: Nekateri se bodo učili, drugi bodo učili, tretji pa vse skupaj denarno podprli.

Učimo se!

Vsi fantje in dekleta naj si razdelijo čas za svojo izobrazbo. V ta namen se bodo posluževali svojih in društvenih knjig. Čitajte, razmišljajte, bistrite si svoj razum. Posetite vsako predavanje; vsak tečaj, kjer se vam ponudi prilika. Udeležujte se sestankov, razpravljajte o stvareh, ki jih še ne razumete, ali vsaj ne dovolj. Bodite odločni in se ne ustrašite nobene žrtve. Naj vas ne moti mraz ali slaba pot! Kdor nekaj hoče — tudi doseže. Denarja ne boste zaslužili, to je res — pridobili si boste pa znanja, ki bo vse življenje vaša last. Vsi zavedni fantje in dekleta, ponos slovenske vasi, bodo delali tako!

Učimo in pomagajmo!

Izpeljava tega izobraževalnega dela pa odvisi v veliki meri od tistih, ki bodo pri tem sodelovali, pomagali in učili. Brez učiteljev ni šole, brez predavateljev ni predavanj, ne tečajev. Vemo, da je med nami še veliko idealnih šolancev raznih poklicev, ki ne gledajo le na zaslužek — temveč tudi pomagajo vsaki dobri stvari s svojimi bogatimi izkušnjami. In trdno se zanešemo, da bodo naši zamisli vedno naklonjeni. Plačilo za trud in razumevanje bodo imeli v uspehih in v hvaležnosti prizadetih. — Najštevilnejše bo naše učiteljstvo, ki ži-

vi v tesnem stiku z našo napredkaželjno mladino. Njene potrebe pozna v najširšem smislu. Drugi šolanci se bodo temu delu priključili, saj se zavedajo, kako važno je njihovo sodelovanje.

Imamo pa tudi lepo število absolventov kmetijskih in zadružnih ter absolutnih gospodinjstev šol. To je kader najposobnejših fantov in deklet iz naših vasi, ki po eni strani iščejo izobrazbo zase, po drugi strani pa bodrijo neuke in zaostale.

Dela je mnogo. Bo pa lahko izvedljivo s skupnim naporom. Naše stremeljenje mora biti vsikdar: narod bo kulturno takrat, ko bo dvignjena iz mrtvila, teme in zaostalosti poslednja slovenska vas!

Podpirajmo!

To, kar napravijo naša izobraževalna društva, ne more nihče nadomestiti. Ne šola in tudi ne država. Samo požrtvovalni in nesebični ljudje so pogonska sila prosvetnega dela. Težke so žrtve tistih, ki nosijo to odgovornost. Koliko je izgube na času in denarju, koliko telesnih in duševnih naporov! Zato je lepo, da tisti, ki se iz kakršnihkoli razlogov ne morejo dejansko udeleževati pri tem delu — stremeljenje društev denarno podpro. Imamo še takšne ljudi, ki nekaj premorejo in jih dana podpora ne bo prikrajšala. Tem bolj pričakujemo razumevanja od tistih, ki zavzemajo razne položaje, da uvažujejo potrebe organizacij in jim nudijo denarno pomoč. Saj vršijo važno delo v korist skupnosti, ki je vredno podpore v eni ali drugi obliki.

Naši ljudje bodo znali odslej ceniti tiste, ki ne vidijo samo sebe, temveč ki poznajo tudi potrebe naroda in pospešujejo vse, kar je v njegovo korist in kar vodi k izobrazbi, blagostanju in napredku. Naj ne bodo ugledni tisti, ki si grabijo in kopičijo premoženje in ga sami uživajo. Večji ugled zaslužijo oni, ki podpirajo vsako stvar, ki služi v korist splošnosti, posebno pa prosveto naroda.

Razlaga tujih besed

Monarhija je taka oblika države, kjer vlada en sam človek, monarh, ki se lahko imenuje kralj, car, cesar, knez in podobno. Poznamo tudi več vrst monarhij: absolutistična monarhija je tista država, kjer ima vladar vse pravice sam (sam izdaja in spreminja zakone in sam vlada). Ustavna monarhija je tista, kjer vlada kralj po zakonih ustave. Parlamentarna monarhija je pa tista država, kjer imajo oblast izdajati zakone kralj in zastopniki ljudstva — poslanci. Vse države, ki imajo vladarje (kralje), so monarhije (n. pr. Jugoslavija, Rumunija, Italija, Grčija, Anglija itd.). Vse te so ustavne monarhije — absolutističnih monarhij nimamo v sedanjem času več). Naša država je dedna, ustavna monarhija. — Poleg monarhij so še republike, kjer ne vladajo kralji, temveč od ljudstva izvoljeni predsedniki (Francija, Českoslovaška itd.).

Morala ali npravstvenost je nauk, ki nam pove, kdaj so naša dejanja dobra, kdaj slaba. Dobra dejanja ali lastnosti (poštenost, odkritosrčnost, pomaganje bližnjemu) so moralna, slaba dejanja in lastnosti (laž, tatvina, nevoščljivost, neznačajnost itd.) so nemoralna. Razni sloji različno ocenjujejo človeška dejanja, zato govorimo o raznih vrstih morale. Za kapitalista je n. pr. moralno, če ima milijonske dohodke, kljub temu, da delovni ljudje stradajo. Mnogi ljudje imajo tudi dvojno moralo: na zunaj se kažejo lepi, dobri, poštene, v resnici so pa slabi, škodljivi in nepošteni. Taki ljudje so najbolj nevarni. — Človeka, stan, sloj in tudi narod cenimo po njegovi moralnosti. Čim bolj je kdo v resnici moralen, t. j. da zna ločiti, kaj je dobro, kaj slabo in po tem tudi živi, tem boljši človek je. Pri svoji vzgoji in izobrazbi moramo gledati, da se vzgojimo v visoko moralne ljudi, kajti le organizacija, narod in družba z zdravim moralom lahko doseže bodočnost.

Korupcija (podkupljivost) je doma v višjih družbah in pri osebah, ki imajo opravka z državnim, oziroma sploh javnim denarjem. Če se n. pr. uradništvo kakega podjetja ali države da podkupiti, da pri dražbah, oddajanju služb in podobno, dela v korist tistega, ki je dal denar ali kakšne ugodnosti, pravimo, da je korumpirano (podkupljivo, pokvarjeno).

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Dekleta — v skupen krog!

Na delo v ženskih odsekih naših društev

Pa bo katera vprašala: zakaj? Zakaj je treba še posebnega ženskega odseka? — Zato, ker današnji položaj žene v družini in v družbi zahteva od nas še posebnih spretnosti, znanja in žrtev. Ta položaj nas sili, da se skupno pripravljamo na svoje naloge in ga skušamo skupno izboljšati.

Pregovor pravi, da gospodinja podpira tri ogle pri hiši. Pri tem se misli seveda le dobra gospodinja. Kolikokrat smo že videli, da je slaba gospodinja upropastila kmetijo, pridna, spretna in varčna pa pomenila pravi blagoslov. Me hočemo biti dobre gospodinjice in še več. Naša dolžnost je, da se brigamo tudi za druge stvari, ki se dan na dan dogajajo okrog nas. Saj ne moremo trditi, da se nas deklet in žen ne tiče, ko grozi propad naših kmetij; ko bomo morale iti z doma služiti v mesto, v tovarne; ko naši otroci hirajo in umirajo radi bede, pomanjkanja, nesnage; ko morajo naši fantje in možje zapuščati domačije in iti s trebihom za kruhom; ko poje vsak dan boben po naših vaseh; ko vsak dan pišejo časopisi o vojnah in nam grozezi nevarnost, da bomo ostale same z otroci. Vse to so stvari, ki jih moramo poznati in rešiti.

Kako pa bomo dosegle svoj namen? Danes prav gotovo ni več tak čas, da bi se lahko vsak zaprl v svoj dom in rekel: vsak naj skrbi za se, pa bo dobro. Ali bo vsaka sama najela kuharico, šiviljo, zdravnika, da jo bodo poučili? Ali bo vsaka sama hodila na občino, na davkarijo, po uradih spraševat in prosit, ko še ne ve, kaj so njene pravice? Ne! Več glav več vé; več rok več stori; več izkušenj več uči! Le skupno, v naših odsekih bomo lahko imele poučne in izobraževalne tečaje, da bomo znale z manjšim trudom in stroški boljše gospodinjiti; da se bomo izobrazile; spoznale naše pravice; spoznale, kje so vzroki našega slabega stanja in ga z združenimi močmi pomagale izboljšati. Saj je res nesmiselno, da vse tarnamo nad težkim življenjem in trpimo, mesto, da bi stopile skupaj in kaj pametnega ukrenile! Dekler bomo nevedne, vsaka v svojem kotu trpele, bo z nami vedno tako.

Torej dekleta, na delo! Na delo za srečnejše in veselejše življenje naših družin! Da bo slovenski kmet res »na svoji zemlji svoj gospoda — in ves narod z njim — to je odvisno tudi od nas!

V našem listu smo že večkrat čitale, kako naj delamo v ženskih odsekih (n. pr. v prvi letošnji številki), in kako delajo nekateri že ustanovljeni odseki. Prečitajte še enkrat ta navodila, nekaj deklet naj se zbere, pa pišite kar na »Grudo« in boste dobile odgovore na vsa vprašanja, ki se tičejo našega in splošnega društvenega dela. Kar bo važno za vse, bo izšlo v »Grudi«. Toda tudi tiste tovarišice, ki v odsekih lepo napredujejo, se morajo zavedati, da je njihova dolžnost, opisati svoje izkušnje, da se bomo tudi drugod znale boljše obrniti! Naša »Gruda« bo pa tista vez, ki bo vezala delo slovenskih deklet od Gorenjske do Bele Krajine, od Prekmurja do Notranjske. Vsaka mora čutiti, da je živ člen naše skupnosti in našega dela.

Kar je važno za eno, je tudi važno za drugo. Delajmo v naših odsekih z vso vztrajnostjo, zavedajoč se, da delamo s tem za našo skupnost, ki se bo izražala v moči naše organizacije.

Tovariško pozdravlja vse sodelavke

urednica.

S to številko našega lista je prevzela uredništvo ženskega dela »Grude«, in sicer zaglavje: »Kmetška žena in dekle, za njene roké in srcé« tovarišica Ada Dequal, načelnica Ženskega odseka Zveze kmetjskih fantov in deklet v Ljubljani. Prosimo vse tovarišice-sotrudnice, da pošiljajo prispevke tudi nadalje na dosedanji naslov uredništva, Tavčarjeva ulica 1. Prepričani smo, da bodo tudi odslej vse sodelovale z isto vnemo in ljubeznijo za vzgojo in izobrazbo naših deklet in žen in s tem za srečo našega kmetškega doma!

Uredništvo.

Zimske rokavice

Pletene volnene rokavice so tople in poceni. Spleteš jih lahko sama v dveh dneh.

Za rokavice potrebuješ en in pol pramena volne (pramen po 8 dinarjev) in 5 tankih igel. Vzameš 4 igle in na vsako nasnuješ 15 petelj za srednje veliko roko, torej imaš skupaj 60 petelj.

Za zapestje pleteš v vzorcu 2 desno, 2 levo, 6 cm širok rob. Dalje pleteš lahko rokavice brez vzorca, t. j. same desne, če hočeš, da izgleda roka manjša. Lahko pa pleteš v vzorcu:

Prva vrsta: 1 leva, 1 desna — to se ponavlja enkrat okoli;

druga vrsta: 1 leva, 1 desna — to se ponavlja enkrat okoli;

tretja vrsta: same desne; po tretji vrsti začnemo zopet s prvo.

Od zapestja do palca pleteš 6 cm. Za odprtino palca pustiš 12 petelj. Te petlje nabereš na nitko, in jih vzameš s konca igle. Namesto teh 12 petelj, ki si jih pustila za palec, nasnuj novih 12 petelj tako, da imaš na vsaki igli zopet 15 petelj. Potem pleteš zopet dalje okrog. Odprtina palca naj te ne moti. Palec narediš nazadnje.

Ko spleteš 6 cm za dlan, začneš plesti prste in to najprej kazalec.

Kazalec. Rokavico postavi tako, da pride cela odprtina palca na dlan rokavice, torej vzamemo za kazalec od igle pod palcem 7 petelj in od naslednje igle od hrbta roke 8 petelj. Na notranji strani kazalca nasnuj na novo 3 petlje. Tako imaš za kazalec 18 petelj. Teh 18 petelj razdeli na 3 igle, tako imaš na vsaki igli po 6 petelj in pleti okrog pol cm več kot je dolg tvoj prst. Pustiš 15 cm dolgo nitko, ostalo pa odtrgaš. Na to nitko nabereš petlje in prst obrneš na znotraj, potegneš nitko skupaj in jo dobro zadelaš. Kazalec je gotov.

Sredinec. Na vsaki strani kazalca vzameš za sredinec po 8 petelj; obenem poberi 2 petlji od tistih, ki si jih za kazalec posebej nasnula, a na drugi strani, kjer sledi prstanec, nasnuj na novo 2 petlji. Tako imaš za sredinec 20 petelj. Delaš ga prav tako kot kazalec.

Prstanec. Za prstanec vzameš od ostalih petelj od sredinca po 7 petelj, pri sredincu poberi 2 petlji, ki si jih nasnula, da razširiš mezinec. Na drugi strani pa nasnuješ na novo 2 petlji. Tako dobiš 18 petelj. Prstanec spleteš tako, kot si spletla že ostale prste.

Mezinec. Za mezinec nam je ostalo še 15 petelj. Na strani prstanca poberi 2 petlji in delaj prst do konca.

Palec. Poberi na iglo 12 petelj, ki si jih prej pustila na nitki in še tistih 12 petelj, ki si jih na novo nasnula za dlan (namesto petelj, ki si jih pustila za palec). Tako imaš vsega skupaj 24 petelj. Palec spleteš dalje kot ostale prste. Ko ga dokončaš, je rokavica gotova.

Za naše gospodinje

Prinašamo preizkušen jedilni list za dobro in tečno kosilo, ki je preračunano za 10 oseb.

1. Golaževa juha iz krompirja.
2. Pšenični žličniki z dušenim zeljem ali s solato.
3. Kruhov jabolčni drobljenec.

● *Juha:* Na 2 žlicah masti zarumeni 1 seseklano čebulo, jo potresi z žlico sladke paprike in malo poskropi z vodo, da se čebula ne zažge. Nato dodaj na srednje debele koščke zrezan krompir, ga nekaj časa praži, potresi z 2 žlicami moke, ki jo tudi zarumeni. Potem pa vse zalij z vodo. V juho vrzi lavorjev list, 1 do 2 stroka sesekljanega česna in osoli. Ko bo krompir mehko kuhan, dodaj malo kisa in juha je gotova.

● *Žličniki:* 1 in četrt moke, ½ l mleka, ki mu lahko dodaš nekoliko vode, 1 žlico soli in 1 jajce dobro stepaj (mešaj) v skledi s kuhaličnico. Stepaj tako dolgo, da se napravi v testu mehurečki. Na štedilniku imej v široki ponvi pripravljen slan krop. Z žlico zajemaj testo in vkuhavaj žličnike v kropu. Predno zajameš testo, žlico vedno namoči v kropu, da se je ne bo testo oprijemalo. Ko bodo žličniki dobro prevreli in prišli vsi na površje, jih ocedi in takoj splahni z mrzlo vodo, da se ne bodo sprijeli. V kozici razbeli žlico masti, vanjo vrzi kuhane žličnike in jih dobro popraži ter daj hitro na mizo. Če hočeš žličnike zboljšati, jih polij, predno jih neseš na mizo z 2—3 celimi

jajci, ki si jih prej dobro zmešala v lončku. Praži jih še kakih 5 minut. K žličnikom prija kakršnakoli solata (fižolova, endivija, zeljnata) ali pa dušeno zelje.

● **Dušeno zelje:** Tri zeljnate glave osnaži, drobno zreži in operi. Zrezano osoli in potresi s kumino. V ponvi razbeli 2 žlici masti, na kateri zarumeni 1 drobno sesekljano čebulo. Prideni pripravljeno zelje, 2 oprani, neolupljeni, na koščke zrezani jabolki, malo kisa in pokrito kuhaj (duši) tako dolgo, da bo zelje mehko in primerno gosto (do bo izhlapelo dovolj vode).

Vsako jed poskušaj z žlico predno daš na mizo, da lahko izboljšaš, če kaj manjka.

● **Drobljenec:** Četrť kg starega belega kruha (ali 5 malih žemelj) zreži na drobne kocke. Posebej v loncu dobro žvrkljaj (mešaj) $\frac{1}{4}$ l mleka, 3–4 jajca, 3–4 žlice sladkorja, 2 žlici moke in to polij po narezanem kruhu. Vmes še zmešaj 6 debelih jabolčk, katere na drobno zreži kot rezance ali pa jih zričaj kot repo. Vse to pusti stati kake četrť ure, da se kruh napije. V ponvici razbeli 2–3 žlice masti, daj v njo pripravljeno zmes in peci v pečici (roru), na štedilniku ali v peči. Ko je drobljenec na pol pečen, ga z vilicami drobno zdrobi in peci dalje, da bo dobil lepo skorjico od vseh strani in bo postal tudi bolj suh. Vročega daj na mizo.

Zakaj se hranimo

Brez hrane ugasne naše življenje. V telesu vrši hrana dve važni nalogi:

Od hrane nam raste telo. Naše telo raste do 20. ali 24. leta. Tudi potem še človek raste, človeško telo se obnavlja do smrti. Rastejo lasje, nohti, lušči se koža, izrabljajo se pljuča, črevesje in žleze, ki se znova izgrajujejo iz hrane.

Hrana nam daje tudi toploto in telesno moč. Ker v našem telesu hrana razpada in trohni, se s tem segreva naša kri, ki nosi toploto po vsem telesu. Čim večji je mraz, tem več hrane rabimo, da nas greje.

Hrana nam daje tudi moč. Če hočemo delati, moramo jesti. Lačen človek, oslavljen od glada, ni sposoben za delo. Čim težje je delo, tem več hrane zahteva telo. Zato je pravilen pregovor: Kdor dela, naj jé, čeprav je danes na svetu tako, da tisti največ pojedó, ki najmanj delajo!

Praktični nasveti

● **Madeži od kolomaza.** Te madeže najlaže odpraviš iz platna in blaga, ako jih namažeš z navadno svinjsko mastjo ali s surovim maslom (putrom). Nato pustiš nekaj časa namazano, da se v madež dobro vleže maščoba, potem pa madeže z milom opereš v mlačni vodi.

● **Miši in podgane** najlaže odpraviš, če jim nastaviš to-le zmes: Na masti zarumeni nekaj koruzne moke, kateri primešaš isto množino cementa. To dobro premešaj in na papirju nastavi na različna mesta v poslopju, da bo dostopno mišim in podganam. Vse bodo takoj poginile.

● **Snaženje steklene posode.** Posode, posebno steklenice in vaze, v katerih je vsak dan voda, dobe sčasoma znótraj rumenkasto skorjo, ki je ne moremo odpraviti z navadno vodo. Nalij v takšno posodo kavno goščo (zoc) in dolij nekoliko mržle vode. Potem posodo parkrat krepko stresi, izplakni v čisti vodi in postane zopet lepo čista.

● **Gobe v ileh in na pohištvu.** Gobe, ki se pojavijo na podu, deskah, pohištvu itd., polijemo s petrolejem ter jih temeljito ostrgamo. Nato ostrgana mesta močno napojimo s petrolejem in na debelo posujemo s soljo. Gobe izginejo in se ne pojavijo več.

Kako pripravim čaj?

Nekdaj so pili čaj le v mestih. Danes pa je doma v meščanski, delavski in tudi v kmetski hiši. Staro pravilo pa je, da je kuhanje čaja umetnost. Najboljši umetniki v tem so pač Kitajci, od katerih smo se naučili tudi Evropejci.

Za kuhanje čaja je najboljšje, da uporabljamo vedno le za to določeno posodo. Čaj ne sme biti premočan, naj bo zlato-rumen in ne rjav. Zapomnimo si, da ne sme stati dólj časa; vlijemo ga takoj v skodelice in mu dodemo sladkorja, par kapljice ruma in limoninega soka. Vse to dá čaju boljši okus. Čajne listke shranjujmo vedno v suhi zaprti posodi, da ne izgubi duh (aromo).

Bolj kot rožmarin
je »GRUDA«
lep spomin;
a da ne pride opomin,
plačaj pet in dvajset din!

Časopisni poročevalci

Za časopisje pravimo, da ustvarja javno mnenje. Kaj je javno mnenje? Nič drugega kot neka skupna misel ljudi, kakršno imajo do kake določene osebe, stvari ali dogodka. Večkrat čujemo, da je javno mnenje o kaki osebi dobro, to se pravi, da je tista oseba dobra, poštena, značajna itd. Javno mnenje pa je lahko čestokrat tudi nasprotno. To je, da se poštenemu človeku krade čast in dobro ime in podobno. Za to pač skrbi zlasti tudi časopisje, oziroma osebe, ki v časopise pišejo. Te osebe so poročevalci, dopisniki ali novinarji in ti so prav za prav tvorci javnega mnenja. Ti navajajo ljudi na enotno mišljenje, na skupen nastop in delovanje. Največ dajo na časopisno poročanje zlasti politične stranke in skupine, ki jim je pač mnogo na tem, da je javno mnenje obrnjeno v njihov prid. Četudi je torej včasih kakšna politična skupina v resnici potrebna najhujše obsodbe, je mnenje o njej vendarle dobro — prav zaradi dobrega in ugodnega poročanja časopisov. Kadar pa so časopisna poročila le preveč nasprotna resnici, tedaj rečemo, da časopisje laže. Kaj kmalu pa nas zapelje, da časopisju zopet verjamemo, čeprav smo se že čisto prepričali, da nas hoče potegniti na napačno pot.

Pišimo tudi mi . . .

Kdo pa je do nedavnega po naših vaseh pisal in po večini še piše v časopise? Ali je bil to kmet, ali delavec na polju, v tovarni, v rudniku, ali kak drug delovni sloj? Ne! O vseh mogočih in nemogočih dogodkih po naših vaseh so pisali predvsem razni šolanci (duhovniki, uradniki itd.). Del našega časopisja ima še danes za svoje stalne poročevalce osebe, ki v svojih poročilih kmetskega in delovnega človeka sploh, gledajo nekako z viška, ga prištevajo k manjvrednim in nezmožnim, da bi pisal sam o sebi.

In res, malokateri delovni človek si radi omenjene privzgojene sramežljivosti in boječnosti skoro da ni upal svojih misli napisati na papir in tako od čisto svoje strani prispevati in vplivati na javno mnenje. Počasi, šele po preteku več desetletij se je kmetski človek otreseel kvarno privzgojenih predsodkov ter se je časopisja pričel tudi pobliže posluževati. Zlasti današnja mladina spoznava, kako zelo je potrebno pravo in nepotvorjeno poročanje časopisov o raznih dogodkih. Samoizobrazba in društvena izobrazba kmetske mladine je dala slovenskemu podeželju nov kader časopisnih dopisnikov. Nepotvorjenost in popolna prirod-

*Delni pogled v obratne
prostore tiskarne »Slat-
nar«, kjer se tiska naša
»GRUDA«*

nost narekuje tem dopisnikom njihovo težko nalogo, da v vseh časopisih, kjerkoli je to mogoče, s svojimi dopisi kmetškega človeka branijo in njegovo življenje dvigajo na dostojno in upoštevajočo višino.

... in ščitimo naše vasi!

Take so torej glavne naloge naših dopisnikov ali časopisnih poročevalcev. Pa tudi vse polno pestrih dogodkov, ki spremljajo človeka in njegovo okolico vse življenje od rojstva do smrti, je treba opisati in spraviti v svet. Delo občine, prireditve društev, slaba ali dobra letina,

požar, nesreča, pogreb tega ali onega človeka in njegove zasluge, pa tudi samopašno delovanje kakega »veljaka« — vse to je gradivo za naše dopisnike. Če hočemo graditi novo bodočnost, pri kateri mora biti najbolj zaostali kmetški stan — radi svoje važnosti za obstoj človeštva — nujno otrešen vseh navlak in dobičkaželnih častilcev, potem je potrebno, da gremo tudi s poročanjem v časopisje smotreno na delo. Na ta način bomo vsestransko ščitili naše vasi pred zapeljevanjem in izkoriščanjem in sčasoma omogočili našim ljudem, da si bodo svoj kruh — sami rezali!

Alojz Šavora:

Pri kmetsem pisatelju Miškini

Mihovil Pavlek Miškina je hrvatski kmet-pisatelj in narodni poslanec iz vasi Djelekovac pri Koprivnici na Hrvatskem. »Miškina« je njegovo pisateljsko ime. Kot pisatelj je splošno znan, posebno pa ga upoštevajo Hrvatje, saj uspešno nastopa tudi kot govornik na shodih in zborovanjih b. Hrvatske seljačke stranke in kot predavatelj na raznih prireditvah. (Op. uredn.)

Neko poletno nedeljo, koncem junija, sem obiskal prijatelja v Podravini. Prav tedaj se je bil namenil h kmetsemu pisatelju Mihovilu Pavleku Miškini in me še z nekim prijateljem povabil s seboj. Vozili smo se s kolesi med širinim, ravnim Dravskim poljem, ki je izgledalo kakor zeleno-rumeno morje, ki se v daljavi stika z nebom. Vasi so bile videti kakor otoki, obdani z drevjem. Hiše med drevjem pa so se zdele kot rdeče in bele pike. Ko smo se bližali vases, smo videli, da to niso male naselbine s 15 do 20 hišami, skupaj stisnjenimi, ampak velike, prostrane vasi z 200, 500 ali še več domačijami.

Kmalu pridemo v Djelekovac. Prvo, kar me iznenadi, je ogromna trata, skoraj sredi vasi, ki izgleda kakor zeleno jezero. Trata je vsa polna življenja. Gosi in rae se kopljejo po jarkih, otroci skačejo, se lovijo in mečejo po trati. Mladež se žoga, starejši pa se sprehajajo ali pa sedijo pred hišami. Vas je zelo velika. Ima okoli 400 hišnih števil in nad 2500 prebivalcev.

Vprašamo malega dečka: »Kje stanuje Miškina?«

— »Tam, nedaleč od cerkve, kjer gledajo štiri okna k cesti.« — Takoj smo našli Miškinino hišo. Vstopimo na veliko, prostrano, pravo staro kmetško dvorišče z raztepenimi starimi gospodarskimi poslopji. Nasproti nam pride eden domačih. Povemo mu, kaj hočemo.

»Zdaj ga ni doma, je v Koprivnici po opravkih. Pridite popoldne!«

Med tem smo odšli v Drnjo k zdravniku dr. Tomašiću. Takoj nas je sprejel. Je visok in suh, simpatičen in prijazen ter izobražen zdravnik — pravi narodni apostol. Ob nedeljah popoldne sprejema kmete in jih uči o vsem mogočem. Take požrtvovalne šolane inteligente narod potrebuje!

Od dr. Tomašića smo se vrnili k Miškini. Bil je doma. Veselo se pozdravimo. — Prvi vtis: Miškina je popolnoma enostaven, zelo preprosto oblečen, srednje postave in rasti, pravi kmet; obraz dobrodušen in simpatičen, izraz obraza pa priča, da je mislec. Napeto misli, govori počasi, vsaka beseda ima svoj pomen. Iz govorjenja se čuti toplina, ljubezen do bližnjega, miroljubnost; odpor proti krivici, proti nasilju! Je pravi zagovornik vseh tlačanih.

»Kaj pa književnost? Katero je vaše prvo delo?«

— »Najprej sem napisal knjigo »Za svojo zvezdo«. To je prva protivojna knjiga po vojni, predvsem pa prva knjiga kmeta, ki ga je vojna vihra najhuje tepla, ki je v njej strašno trpel

— ne vedoč za koga. V tej knjigi se jasno opazi protivno stališče malega človeka, velike žrtve in bol, propad morale (nравstvenosti) pri »višjih slojih«, propad kmetijskih domov; sovražnost do uniforme in šikaniranja. — »Samo,« reče Miškina, »prigovarjali so mi, ker nisem opisal samo kmetov, temveč tudi druge nižje sloje, ki so trpeli radi vojne. Da ne bo teh prigovorov, sem napisal »Trakavico«. V tej knjigi sem opisal življenje kmeta. Prigovorov ni bilo mnogo. Z desne in leve strani so se izrazili pohvalno.«

»Trakavica« je knjiga črtic iz kmetijskega življenja. V njej je opisana borba kmeta v današnjem družbenem redu (sedanji ureditvi sveta) — globe, dražbe, beg z zemlje in slično; dalje borba s prirodo — boleznimi, slaba letina in strašne posledice vsega tega.

»Ugovarjajo mi z gosposke strani, da gledam in pišem vse preveč črno! — Oni lahko,« reče Miškina; »pridejo ob praznikih in svečanostih na vas, vidijo pečenko in vino na mizi, praznično oblečene ljudi, zala dekleta in veselo razpoloženje, pa mislijo, da vas vedno tako izgleda! Jaz pa opisujem pravo vsakodnevno življenje, ki ga doživljam sam skupaj z drugimi. — Književnost in umetnost mora biti ogledalo našega vsakdanjega življenja. Čeprav bi bilo to še tako črno, — se vsaj pokaže prava slika vasi, da se kmetijski ljudje začno zavedati svojega stanja, javnosti pa se pokaže njihov položaj.«

— »K meni so že prišli radi prevoda »Trakavice« Nemci, Poljaki in drugi. Pa tudi Slovenci so že začeli prevajati.« — Miškina skoči v sobo in prinese »Grudo«. »Vidite, tu je prevedena ena črtica iz knjige »Za svojo zvezdo« (glej stran 8. št. 1—2 letošnjega letnika! Op. ured.). Prevod je dober in tudi list se mi zelo dopade!«

— Pripoveduje nam tudi, v kako težkem položaju je kmetijski pisatelj. — »Krasti si moram čas ponoči, da lahko kaj napišem« — toži Miškina — »ker moram ves dan naporno delati, da preživim sebe in družino. Mnogo načrtov in zamisli bom moral radi teh okolišnin odnesti v grob!«

O veri in narodnosti pa pravi: »Nihče ni kriv, kje in kako se je rodil, zato nima smisla, da bi se ljudje radi tega sovražili. Glavno je: dober in pošten človek.«

»Kaj mislite, ali se bo kaj poboljšalo stanje kmeta?« — vprašam Miškino.

»Če pomislim nazaj, smo v javnem — če že ne v socialnem pogledu — mnogo na boljšem. Vem, če sem nekdaj prišel v bregušah

(platnenih hlačah) blizu gospode, so me pogladi kot psa, češ: »Kaj iščeš tu, ti smrdljivi kmet?!« V vojni pa se je pokazalo, da so vsi bili odvisni od kmeta!

Danes je drugače! Vsi so bolj prijazni s kmetom, vsi računajo na njega, če ga rabijo — mogoče se mnogi tudi hlinijo — ali na boljsem smo vendarle.«

»Pa tudi na prosvetnem polju smo napredovali! Pogosto že opazimo, da otroci na paši čitajo, dočim je bila to prej velika redkost. Čeprav je hudo, vendar počasi le napredujemo. Čimprej se izobrazimo, tem prej bomo kaj dosegli!«

Miškina največ polaga na prosveto in medsebojno spoznavanje trpečih ljudi. »Le nezadovoljneži,« pravi, »lahko kaj napravijo, samo ti so zato, da se kaj spreobrne in izboljša!«

— Večer se je bližal. Morali smo oditi. Težko smo se poslovili od pisatelja — kmeta, kajti njegova iskrenost človeka kar priklene nase. Zato tudi uživa med narodom tolikšen ugled, toliko zaupanja. On je pristen odraz, vtelesenje čustev in želj kmetijskega ljudstva. Po njem in njegovih delih govorijo tisoči trpečih in zahtevajo boljše bodočnost, boljše življenje!

Franc Šebjanič:

Zapel bi ...

*Zapel bi
iz duše pesem logov in livad,
mladosti pesem vso veselo,
da dekle moje bi ogrelo, —
zapel bi
iz duše pesem svojih mladih nad.*

*Ali zdaj ni sonca.
Prek polj sprovaža tožna se jesen,
dekle na tujem mora mi živeti
in prazni vsi so logi, senožeti —
in zdaj ni sonca,
zato iz duše peti jaz ne smem.*

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

ZA ODGOVOR

V 6. številki štirinajst dnevnika »Slovenska vas« z dne 3. oktobra t.l. je neki »M« napisal »kritiko« občenega zbora Zveze kmetijskih fantov in deklet pod naslovom »Kdo vodi Zvezo kmetijskih fantov in deklet?« Ker vsebuje neresni članek, ki ga je napisal neodgovorni dopisnik iz zavisti, polno laži in potvarjanja dejstev, nam je pod častjo, da bi ga vzeli resno in nanj odgovarjali. Najboljši odgovor mu je bilo nad 100 delegatov in delegatinj, kmetijskih fantov in deklet, na občenem zboru. Gospod »M« ima slabe pojme, kaj je gospoda in kaj ni, ker je v njem najbrž več gosposkega kakor kmetškega. Rekli bi mu samo: Vsakdo naj z delom dokaže vrednost svojih besed!

Zveza kmetijskih fantov in deklet
v Ljubljani

DUPLJE PRI KRANJU

Po zgledu druge slovenske kmetijske mladine smo si tudi fantje in dekleta v naši vasi ustanovili Društvo kmetijskih fantov in deklet. Zavedamo se, kako je kmetijski mladini potrebna lastna, neodvisna organizacija, ki ji nudi potrebno izobrazbo.

Dne 7. oktobra t.l. smo sklicali ustanovni občni zbor, ki se ga je udeležilo lepo število tovarišev in tovarišic. Zvezo je zastopal njen tajnik tov. Drago Košmrlj, ki je v svojem govoru očrtal pomen in važnost kmetijske prosvetne organizacije.

Novi odbor si je zadal nalogo, da organizira vso kmetijsko mladino in razširi idejo kmetijsko-mladinskega gibanja po vseh sosednjih vaseh.

HAJDINA PRI PTUJU

Ker letos nismo čez poletje priredili mladinskega zborovanja, smo se odločili za kolesarsko dirko, združeno s trgovijo grozdja dne 26. septembra t.l. Prireditelj je uspela v vsakem oziru nadvse dobro.

V zimski dobi bomo izrabili čas za izobraževalno delo v društvu, da se tako tudi na znotraj dvignemo in utrdimo v zavedne prosvetne delavce naše vasi.

FRANKOLOVO

Pri nas smo že začeli dobo prosvetnega dela v letošnjem letu. Kot prvo smo v nedeljo, dne 10. oktobra t.l. priredili po Jurčičevi povesti prirejeno igro »Tihotapec«. Predstava je uspela zelo dobro; vsi igralci in igralke so se potrudili in dosegli lepe uspehe in priznanja od gledalcev.

Naslednjo nedeljo, dne 17. oktobra smo gostovali v Zrečah, kjer smo prav tako dosegli lepe uspehe.

PROMOCIJA

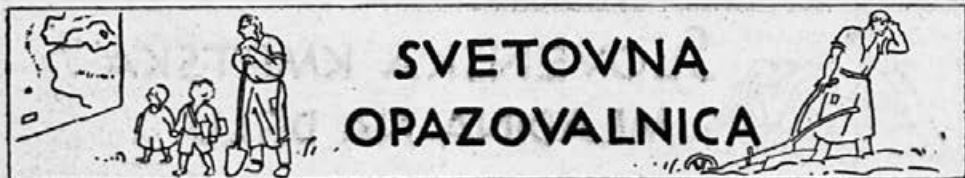
● V petek 12. novembra 1937 je bil na ljubljanski univerzi promoviran (promocija = podelitev doktorske časti) za doktorja prava tovariš Franc Hočevar, tajnik Zveze kmetijskih fantov in deklet v Ljubljani. Našemu agilnemu sodelavcu iskreno častitamo!

● Poroka. Poročila sta se tovarišica Metka Grad iz Beričevega in g. Franc Rodč iz Device Marije v Polju. Nevesta izhaja iz naše zavedne Gradove rodbine in je bila ves čas članica Društva kmetijskih fantov in deklet, v katerem je vztrajno delovala za procvit kmetijske prosvete. Upamo, da bo tudi v zakonu vedno delovala v tem pravcu! Novoporočencema želimo v novem stanju mnogo sreče in blagostanja!

Akademski agrarni klub »Njiva« razpuščen

Kraljevska banska uprava v Ljubljani je z odlokom z dne 30. oktobra t.l. razpustila društvo kmetijskih visokošolcev »Njiva« zaradi »prekoračenja delokroga«.

Društvo »Njiva« je bilo ustanovljeno že leta 1923. z namenom, da visokošolce, kmetijske sinove in hčere, pripravlja za delo med kmetijskim ljudstvom in da širi kmetijsko idejo med akademsko mladino. Zdaj je po skoraj 15 letnem obstoju in uspešnem delu uničeno edino društvo na univerzi, ki se je bavilo z vprašanji slovenske vasi in kmetškega človeka ter pripravljalo svoje člane in članice za sodelavce delovnemu ljudstvu pri borbi za boljše, pravičnejše življenje.

Francè Mravljak:

Sporazum

Dne 9. oktobra t. l. so objavile posebne izdaje časopisov — *sporazum* —, ki so ga sklenile hrvatske in srbske opozicijske stranke. Pri nas ga prikazujejo nekateri le kot dogovor, ki naj bi pomagal priti opoziciji na oblast, drugi ga obsojajo celo kot protidržavno dejanje in le redki so slovenski časopisi, ki hočejo in morejo pisati o njem pravilno in po vesti.

Ker posega sporazum v stvari, ki so odločilne za nadaljnji razvoj Srbov, Hrvatov in Slovencev in državne skupnosti in ki so zlasti tudi za slovenski narod važne, je potrebno, da o njem dobro razmislimo in potem sodimo.

Kaj je vsebina sporazuma?

Hrvatska seljačka stranka in Samostojna demokratska stranka, združeni v Kmetško-demokratski koaliciji in Narodno radikalna stranka, Demokratska stranka in Savez zemljoradnikov so sklenili naslednji sporazum:

I. Stoječ na načelu demokracije, smatramo narodno suverenost za jedro vsake državne organizacije in narod za izvor vsake javne oblasti.

II. Ustava z dne 28. junija 1921 je bila sprejeta brez Hrvatov, ustava z dne 3. septembra 1931 nima moralne obveznosti, ker je v nasprotju z osnovnimi demokratskimi načeli in je bila uveljavljena ne samo brez Hrvatov in proti Hrvatom, marveč tudi brez Srbov in proti Srbom. Vlada, ki temelji na enostransko uveljavljeni ustavi in ki se opira le na navidezni parlament, nima nikake avtoritete niti med Hrvati in ne med Srbi.

III. Soglasni smo, da je neobhodno potrebno, da se uvede nov ustavni red, ki bo zasnovan na načelih ljudske vladavine in se bo ustvaril kot skupno delo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

IV. Naše stranke, zavedajoč se, da zastopajo tako hrvatski kakor srbski narod, stoje na stališču, da je napočil zadnji čas, da enkrat za vselej prenehamo z vsemi nedemokratskimi sistemi in režimi ter da se omogoči Srbom, Hrvatom in Slovincem sporazumno organi-

Dr. Vladko Maček,
predsednik b. Hrvatske seljačke stranke

ziranje državne skupnosti v enako zadovoljstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

V. Edina pravilna pot do tega cilja je, da pride na državno krmilo ljudska vlada, sestavljena iz predstavnikov vseh političnih strank, ki imajo dejansko oporo v narodu. Takšna vlada bi morala skupno s krono na dan prevzema uprave:

1. proglasiti začasni osnovni zakon Jugoslavije, s katerim se obenem ukine ustava z dne 3. septembra 1931. Ta osnovni zakon bo vseboval glavna načela države in bo veljal, dokler se ne uzakoni nova ustava. V osnovni zakon bodo vnešene naslednje določbe: da je Jugoslavija dedna, ustavna in parlamentarna monarhija, da vlada v Jugoslaviji kralj Peter II. iz dinastije Karadjordjevičev, da do njegove polnoletnosti vrši kraljevsko oblast namestništvo, da so državljanske in politične svoboščine zaščitene in da je zajamčen parlamentarni sistem vladavine in da sklene ustavodajna skupščina ustavo s tako večino, v kateri bo večina Srbov, večina Hrvatov

Jovan Jovanović, vodja zemljoradnikov

Peter Rupar:

Mreža bele groze

Roman

»Za božjo voljo,« je javkala Grivarica, »saj nimam spredaj in zadaj oči! Človek ne more vsemu kaj! Tako majhne niso, da bi se izgubile. Nemara so že na postaji.«

Ljudje so jeli nejevoljno stikati glave. Padale so ostre besede, toda mati Reza je bila kakor gluha.

»Kar čvrsto se odpravimo, da nam je vlak ne popiha! Bogve, kako one tri že nestrpno čakajo tam doli!« je priganjala in jela z nekaterimi bolj brezbriznimi drobiti nizzdol. Končno se je vse repasto zvrstilo za njo, le Kvedrove mu Tinetu se ni dalo oditi.

»Ali misliš ostati kar tukaj?« je stopil k njemu Štefuc.

»Ne vem, kar tako me skrbi, da ne bo vse prav s tem romanjem,« mrko zago-

drnja Tine. »Že nekaj noči sem imel čudne sanje —«

»Ne bodi no, saj vendar nosiš hlače!« se zasmije kuštrolasec.

Tine skomigne z rameni, češ:

»Vsak ve zase, jaz pa vedno pravim, da je Grivarica pol hudiča —«

Na postaji vlada gneča. Vrišč, smeh in krik. Ljudje se pehajo križem, matere krčevito vlečejo otroke za seboj, mladež se smeje in šali, sprevodniki priganjajo in nihče ne utegne šteti, kje so vsi skupaj in kje koga manjka. Ko se vlak začne premikati, so vsi vagoni natrpani, da se ne more nihče prestopiti. Tako ostane vso pot do domače postaje, kamor prispo romarji v večernem hladu in jih z vozom pričakuje oče Slabe.

»Sem že mislil, da vas ne bo!« stopi k Grivarici, ki mu koj stisne v roko »odpustek«: zavitek cigar in ustnik s podobno Marije Pomočnice.

Vse je medlo in utrujeno od vročine. Dekleta si manejo krmežljave oči in po-

in večina Slovencev, narodnih poslancev ustavodajne skupščine;

2. še istega dne razglasiti pravičen in demokratičen volilni red in razpisati volitve za ustavodajno skupščino. Vlada mora dati vsa poročila, da bodo volitve za ustavodajno skupščino izvedene svobodno, da pride prava ljudska volja do polnega izraza. Vlada bo odgovorna ustavodajni skupščini po načelih parlamentarizma.

VI. Navedene stranke ustvarijo v duhu te soglasnosti blok zaradi skupne borbe za ustvaritev političnega in državnega programa, ki je obsežen v tem sporazumu.

Zagreb-Beograd, 8. oktobra 1937.

Dr. Vlado Maček, Aca Stanojević, Adam Pribičević, Ljuba Davidović, Jovan M. Jovanović.

»GRUDA« se na Vas obrača:
»Plačajte dva in pol kovača!«

ravnava jo obleko, ki jim je od gneče in voznje vsa zmečkana in v neredu.

»Zdaj se pa preštejmo!« se oglasi Štefuc, ki je do zadnjega čakal pri vlakcu, pa le ni mogel zagledati Aničinih črnih oči.

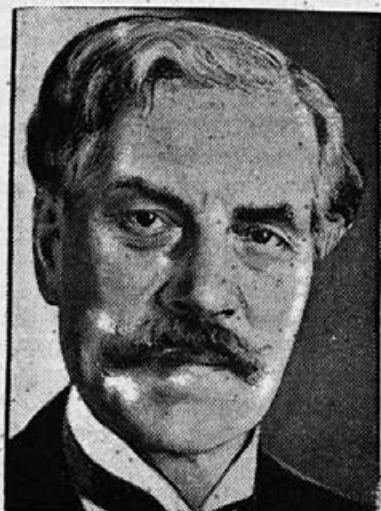
»No, no, kar štejte se! Bo kakor pri vojaki!« je stari Slabe zadovoljen. Med romarji namreč ni skoraj nikogar, ki mu ne bi prinesel malega pozdrava. Podobice, rožnivenci, lect in druge sladkarije izginevajo v njegovo malho, ko pregleduje, če je konjska vprega v redu.

»Ni jih in jih ni,« se končno trdo oglasi Kvedrov in komaj pogoltne kletev, ki mu že hoče zdrkniti z jezika.

Oče Slabe se popraska za ušesi. Doslej je menil, da se mladina šali, zdaj pa ga prevzame nemir, češ:

»Kje ste jih pa pogrešili? Da bi se jim le kaj hudega ne primerilo, ko je danes ves svet tako narobe.«

»Oh, pod mernik jih vendar nisem mogla skriti,« se »nebeški sprevodnik«

† RAMSAY MAC DONALD,

bivši voditelj angleške delavske stranke, večkratni minister in ministrski predsednik Anglije, je pred kratkim umrl, zadet od kapi. Od navadnega delavca se je povzpел do velikega državnika.

oteplje očitkov, ki so zdaj vse bolj glasni in trdi.

»Mernik sem ali tja,« zaškriplje Štefuc, »kdor ne zna, naj se dela ne loti!«

V fantovih očeh se zabliška preteča jeza in vse prigovarjanje, naj prisede na voz, ostane zaman. Med prerekanjem se mu pridruži še Kvedrov Tine, za njim skoči tudi sestra Lenka raz voz in vsa družčina je razbita in kakor poparjena. Ko voz odškriplje pa razvoženi cesti, ni prav nič podobe, da se vračajo zadovoljni romarji z božje poti. Nikomur se ne ljubi niti govoriti, kaj šele peti! Samo Grivarica zdaj pa zdaj potoži Slabetu:

»Toliko se človek peha za božjo čast, nazadnje ima pa tole za plačilo! Saj pravim, živ krst me nič več ne pregovori, da bi se še kdaj šla takole ubijati. Naj drugo leto gospod sami poskusijo —«

Štefan Slabe samo prikima. Možno se nikomur rad ne zameri in se mu zdi, da je molčanje še najbolj primerna rešitev iz te nerodne zagate. Nemara so se de-

Denar in njegovi sorodniki

Kako je zavarovan denar

V naši državi je Narodna banka privatna ustanova (delniška družba), ki vrši za državo blagajniško službo. Država jo je pooblastila, da sme za njo izdati denar po pogojih, ki so za to navedeni v zakonu o denarju kraljevine Jugoslavije. Ta zakon, ki je postal pravomočen (veljaven) dne 28. junija 1931, določa, da je naša denarna enota 1 zlat dinar. V naši državi imamo torej zlato valuto. Določeno je, da je 1 naš dinar vreden 26,5 miligrama (miligram je ti-soči del grama) čistega zlata, kar znači, da se iz enega kg čistega zlata nakuje 37.735 zlatih dinarjev. Z drugimi besedami pomeni to število ceno za 1 kg čistega zlata. Ker se zlato v prometu troši (obrabí) in ker ga ljudje skrivajo in tišči doma (cekini v nogavicah), Narodna banka ne kuje zlatnikov za promet, ampak ji zlato služi samo za po-

kritje, v promet pa pušča papirnate nakaznice na zlato — banknote. O banknotah smo že pisali v prejšnjih številkah »Grude«, člen 3. omenjenega zakona določa, da mora Narodna banka prinositelju novčanic vedno zamenjati iste za zlate devize ali pa za suho zlato. Določena pa je najmanjša količina novčanic, ki jo lahko zamenjamo: 250.000,— dinarjev. (Deviza je menica; — veksl — ki se glasi na tuj denar — valuto — Kč, M, Lit, Frs, itd.)

Denarno kritje

Narodna banka hrani torej v svojih shrambah (tresorjih) zlato, ki ji služi za kritje izdanih novčanic. To kritje je določeno v členu 5. omenjenega zakona. Ta člen določa, da mora kritje znašati najmanj 35 % od izdanih novčanic. To je tako zvani tretjinski sistem — vsak tretji dinar je krit. Od teh 35 % mora

kleta nalašč kje zadržala, da bi malo ponagajala stari Rezi? Kdo more vedeti, kaj vse roji po takihle dekliških glavah, ko je zdaj mladine sama norčija?!

Medtem ko oče Slabe tako razmišlja in voz počasi škriplje proti Podlomu, sede Štefuc, Lenka in Tine v bahavi trški gostilni in zabavljajo.

»Stavim, da Reza čisto natanko ve, kaj je z dekleti!« udari tesač ob mizo, ko mu začne vino siliti v glavo. »Naj se baba le pripravi! Jutri ji s plankačo otešem jezik in kosti, če ne bo deklet doma!«

»Nikar ne bodi tako hud, Štefuc,« se mu nasmehne Lenka, »saj je še dosti deklet v Podlomu!«

»Tak misliš, da jih ne bo zmanjkalo?« poprime fant in se primakne bliže k dekletu, medtem ko Tine mrko bulji v svoj kozarec in se čisto nič ne meni niti za sestro niti za fanta.

»In vendar jaz nimam nobene,« se sklanja Štefuc tesno k Lenki.

»Si že preveč izbirčen —«

»Smolnat sem, smolnat, Lenka! Kakor se usuknem, se me primé smola. Viš, komaj sem se jel malo ogledovati, že izginejo kakor kafra koj tri dekleta hkratu.«

»Katera ti je pa bila všeč?«

»Kaj pomaga praviti zdaj, ko jih ni! Sam zlodej me je zmotil, da nisem šel dopoldne pogledat, ko sem razločno slišal vriščanje —«

»Tak si slišal, praviš?« pozorno dvigne Tine glavo. »Kedaj pa je bilo?«

»Kako naj vem, ko se nisem zanesel, da utegnejo biti naše!« zamahne Štefuc z roko. »Zavrisnilo je, veš, kakor grabljice, če so kosci preveč nadležni. Saj človek ne ve, ali se smeje ali kliče na pomoč —«

»Tak sva oba slišala!« stisne Kvedrov pesti in tako srdito zaškriplje z zobmi,

biti 25 % suhega zlata, ostalo pa so lahko zlate devize onih držav, iz katerih je vedno možno dobiti zanje zlato.

Kakšno je kritje drugod

Razen takega kritja, ki ga ima naša Narodna banka, poznamo še druge sisteme (načine). Znan je tako zvani angleški Peelov (izg. Pilov) sistem, pri katerem je krit samo del novčanic, ostali del izdanih novčanic pa je nepokrit ali pa je pokrit z vrednostnimi papirji (pri nas so vrednostni papirji n. pr. vojna škoda, tobačne srečke itd.). Ravno nasproten je sistem direktnega kritja. Naznačena je količina nepokritih novčanic, kolikor se jih pa izda več, morajo biti popolnoma krite. Do leta 1930. je veljal v Franciji sistem maksimiranja obtoka. Po tem sistemu je v zakonu določena največja količina obtoka. Narodni banki je zabranjeno izdati več novčanic. V Ameriki pa imajo v tem pogledu popolnoma poseben sistem. Novčance izdaja več bank (sistem decentralizacije). Vsaka od teh bank pa mora imeti pokritje

shranjeno v centralni (osrednji) državni banki. To kritje sestoji iz državnih vrednostnih papirjev in mora biti 90-odstotno.

Inflacija in deflacija

Kritje je v vsaki državi z zakonom določeno. Vendar pa nastopijo včasih take prilike, ki prisilijo državo do tega, da izposluje izdajanje novčanic preko zakonskega kritja. Tiskajo se novčance brez kritja, vrednost denarja pada, draginja raste. Ta pojav nam je še v dobrem spominu izza svetovne vojne. — Znanstveno pa se mu pravi *inflacija*.

(Nadaljevanje prihodnjč)

December — doba za koline
in — plačila naročnine

da zamika celo rejenega oštirja rado-vednost.

»Kaj sta pa slišala, fanta, kaj?« stopi k podlomski trojici in zraven povpraša, če naj morda prinese še pol litra. Kapljica je pristna, pred tremi dnevi je šele dal sod na pipo, prav nalašč za Šmaren, da bi za praznik lahko prazniško postregel.

»Veste, oče Kladar, gospod Kladar, poslušajte,« zakrili Štefuc z rokami, »kar liter ga dajte na mizo, pa kozarec za vas tudi, in prisedite k nam! Nocoj smo še čisto brez greha, v nebesa bi lahko smuknili, pa se je hudič zastavil po sredi in pojde vse skupaj k vragu.«

Oštir je vzlic svoji sodčkasti obilnosti sila uren. Kakor bi trenil, že ob svežem litru trka s podlomskimi romarji in poslušna zgodbo o treh dekletih, ki so na božji poti brez sledu izginile.

Z novico postreže gospodar — še ostalim gostom in zavije tudi v posebno sobo, kjer srkajo božjo kapljico uradniki

in sploh trška gospoda. Tam vzbudi Kladarjevo pripovedovanje največ zanimanja, zlasti pazljivo pa poslušajo orožniški narednik Volk.

»Če si niso dekleta dovolile samo ne-spametne šale, utegne za vsem tem tičati še kaj peklensko hudega. Zdi se mi, da vse skupaj močno diši po trgovini z —«

»Z dekleti?« ga prekine davkar Ste-nica. »Ne vem, če bo res tako hudo, go-spod komandir —«

Nekateri se omalovažujoče smehljajo, drugi ugibajo o možnosti za in proti, vmes pa je zdaj pa zdaj čuti zagotavljanje:

»Podlomci so bolj zviti ko srobot in bi radi še nas nasukali, da bi se nam potlej smejali, češ: 'Škrice smo speljali!' Podlomce je treba poznati!«

Komandirju Volku novica kljub temu ne da miru, dokler se ne porazgovori z obema fantoma in z Lenko.

(Dalje prihodnjč)

Za prosti čas, naj pride smeh v vas

DA NE BI SLIŠAL...

Grivar je dobil pismo. Ker ni znal brati, je stopil k sosedu in prosil njegovega sina: »Tine, daj, preberi mi to pismo. Toda prej si dobro zamaši ušesa, da ne boš slisal, kar boš bral.«

UKANIL GA JE

Ribničan se vrača s svojim osličem pozno ponoči domov. Pride v temen gozd. Kar začne grmeti in treskati, ko na sodnji dan. Ribničana se poloti strah in kliče vse nebeške svetnike na pomoč:

»Prelubi svieti Anton, samu še nocoj me sriechnu damu prpelej, prec jutri pujdem v semujn (semenj), osla boum prodau, in za vse, kar dohim zajn, buom tjebi svejčo kŕpu (kupil).«

In res, svetnik ga je srečno pripeljal domov. Drugi dan si misli Ribničan: »Obljuba je obljuba,« vzame osla in ga pelje na semenj. Kmalu pride kupec.

»Koliko hočeš za osla?«

— Vejš kaj, ze osla mi daj pjet dinarju, ze ujdzo pa pjetstu dinarju.«

Skleneta kupčijo in Ribničan gre, kupi svečo za 5 dinarjev in jo nese sv. Antonu v cerkev.

BREZ POMOČI

Drugič zopet zaloti Ribničana noč v temnem gozdu. Ravno premišljuje, »koku je današnji svejt spriden,« kar ga napade ropar in zahteva dušo ali denar.

»Ti kruota ti kruotasta, dŕša rejs nej dosti vrejdná, tjebi jo pa še ne dam, dnarje pa še mujn (manj)!« In skoči nanj, ga zgrabi za vrat in vrže na tla.

»Marija pomagaj!« zavpije ropar.

»Nej trejba nič pomagat, te buom lahku kar sam zdejlo!«

MED POŠTARJI

Koren: »Slisal sem, da so te upokojili, ker so te noge bolele in nisi mogel več prenašati pisem. Kaj pa delaš zdaj?«

Meden: »Nič posebnega; novega pismonošo spremljam, da mu ni dolgčas.«

USMILJENOST

Berač: »Dobra gospodinja, pomislite, že ves mesec nisem videl koščka mesa.«

Gospodinja: »Mica, pokaži temu človeku kračo od zadnjih kolin.«

NESREČEN SLUČAJ

Sodnik: »Miha, vi ste obtoženi, da ste na glavi Blebetača zlomili stol?«

Miha: »Res je, gospod sodnik! Ali to je bil samo nesrečen slučaj.«

Sodnik: »Torej, niste namenoma udarili Blebetača?«

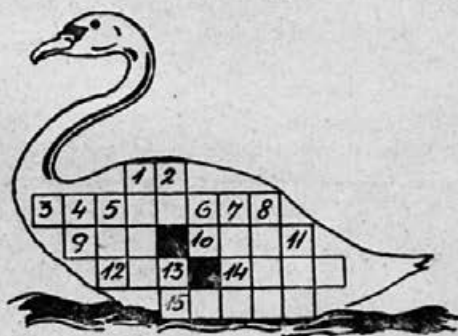
Miha: »Udaril sem ga namenoma, ali stola nisem nameraval zlomiti.«

PIJAN JE BIL

Sodnik: »Ali ste bili pijani, ko ste svoji ženi zagnali vrč vina v glavo?«

Skočir: »To se razume samo po sebi, da sem bil pijan, ker drugače bi vino prej izpil.«

Martinova gos

Vodoravno: 1. nasprotno od óni; 3. razgled (tuja beseda); 9. član družine; 10. del roke; 12. nepoštenjak; 14. del noge; 15. žensko ime.

Navpično: 1. utežna mera; 2. ploskovna mera; 4. igralna karta; 5. se rabi za šivanje; 6. kakor pri številki 2; 7. za spravljanje pisem; 8. je na koncu molitve; 11. član družine; 13. druga oseba.

Rešitev pošljite do 10. decembra t. l. Dva rešilca bosta nagrajena.

REŠITEV KRIŽANKE V 10. ŠTEVILKI

1. goba, 2. oven, 3. Bega, 4. ananas, 5. Jos, 6. ona, 7. Savel, 8. ena, 9. lan, 10. Abo, 11. sokol, 12. oko, 13. London, 14. mak, 15. Ana, 16. katar, 17. Ada, 18. Rab, 19. doba, 20. obad, 21. Nada.

Uredništvo je prejelo 39 rešitev, med temi 37 pravih. Izrečana sta bila Ivanka Vuk iz Šmartnega in Jože Mrak iz Dola. Poslali smo jima dve leposlovni knjigi.

Kmetski hranilni in posojilni dom

Telefon šte. 28-47

VLJUBLJANI

Brzojavi: »Kmetskodom«

reg. zadr. z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica 1

Račun poštne hranilnice šte. 14.257

RAČUN PRI NARODNI BANKI

N o v e v l o g e
vsak čas razpoložljive obrestuje
po 4% do 5%.

Za vstoploga nudi popolno varnost
O t v a r j a t e k o č e r a č u n e

Eskontuje menice

Daje kratkoročna posojila

Izvršuje ostale denarne posle

Zaupajte denar domačemu zavodu!